

Kendelse

afsagt den 17. december 2018

Sag nr. 2018-80-0125

[Klager]

mod

Kristeligt Dagblad

[Klager] har klaget til Pressenævnet over artiklen *"[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie"* og lederen *"Hele historien skal fortælles"*, som blev bragt i Kristeligt Dagblad den 7. februar 2018.

[Klager] har navnlig klaget over, at Kristeligt Dagblad har bragt krænkende og ukorrekte oplysninger om hendes far.

Sagen er behandlet sammen med Pressenævnets sag nr. 2018-80-0122, [Klager] mod Politiken, sag nr. 2018-80-0123, [Klager] mod Berlingske, og sag nr. 2018-80-0148, [Klager] mod DR.

1 Sagsfremstilling

Kristeligt Dagblad bragte den 7. februar 2018 artiklen *"[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie"* på avisens forside med fortsættelse på avisens side 2. Af artiklen, som blev bragt samme dag på netavisen kristeligt-dagblad.dk under overskriften *"[Den tyske skole]s nazistiske fortid skal nu undersøges til bunds"*, fremgår blandt andet følgende:

"[...]

Det er nok de færreste nutidsdanskere, der genkender navnet [Klagers far], men en gang var han en ganske vigtig person i den københavnske skoleverden og også forholdsvis kendt i tyske lærerkredse.

Igennem 40 år fra 1935 var han ansat på den dansk-tyske privatskole [Den tyske skole], de sidste 26 år som skolens rektor. Der eksisterer fortsat en fond opkaldt efter [Klagers far], som "yder støtte til kulturelle formål for elever ved [Den tyske skole]". Og der eksisterer et portrætmaleri af rektoren, som indtil for nogle år siden hang på væggen på skolen, men nu er taget ned.

[Klagers far] meldte sig ind i det tyske nazistparti i 1938 og forblev medlem indtil Nazitysklands kapitulation i 1945. Efter Befrielsen formåede han ikke alene at beholde sin stilling i yderligere 30 år, men også at fortsætte driften af skolen. Dermed blev [Den tyske skole] den eneste tyske skole i Europa uden for Tyskland, som ikke blev lukket i 1945.

"Det er et stort spørgsmål, hvorfor [Klagers far] ikke blev fjernet i 1945. Han var selv medlem af nazistpartiet, men der er meget, der tyder på, at han også på nogle måder var en god skoleleder. Vi er meget interesserede i, at der nu bliver foretaget en historisk undersøgelse af, hvad der konkret skete på skolen i årene 1918-1955," siger [Næstformand for skolekommissionen].

Han leder som medlem af [Den tyske skole]s skolekommission sammen med [Menighedsrådsmedlemmet] fra [Den tyske kirke]s menighedsråd en arbejdsgruppe, som har sat sig for at få kortlagt skolens og kirkens historie før, under og lige efter Besættelsen. Og det er magtpåliggende for dem at få det gjort af en videnskabeligt velfunderet og uafhængig forsker.

De hidtidige beskrivelser af skolens historie har nemlig mildt sagt ikke været uafhængige. Ved skolens 400-årsjubilæum i 1975 udkom en bog, som gik let hen over skolens forbindelse til det tyske nazistparti.

En senere udgivelse om samme emne fra 2015 følger ikke nyt til fortællingen. Derfor var det frem til 2016 jubilæumsbogen fra 1975, der fungerede som hovedkilde til historien om skolen i 1930'erne og 1940'erne. Og den var forfattet af [Klagers far] selv i samarbejde med to andre lærere fra skolen, der også havde været nazi-medlemmer. "Den fremstilling er fyldt med usandheder. Den fortier, at skolen var dybt involveret i nazistiske aktiviteter. Enhver, der bladrer igennem skolens egne årbøger fra denne periode, kan umuligt overse, at det var en nazistisk skole," siger historikeren [Historikeren].

I 2017 udgav han bogen "Landesgruppe Dänemark - NSDAP's udlandsorganisation i Danmark ca. 1932-1945", som undersøgte alle de tyskere i Danmark, som var medlemmer af det tyske nazistparti.

Og i sit arbejde med bogen fandt han ud af, hvad såvel skolen som dens omgivelser vidste i 1945, men valgte at skrive i glemmebogen: at 27 ud af skolens 40 tyske lærere i årene 1934-1945 var medlemmer af det tyske nazistparti. At flere af de resterende tyske lærere var tilknyttet andre nazistiske organisationer.

At flertallet af tyske elever var tilknyttet Hitlerjugend.

Og at skolens jødiske elever gradvist blev mobbet ud af skolen i løbet af 1930'erne. "[Den tyske skole] spillede en absolut hovedrolle for NSDAP i Danmark, og det var Hitlerjugends første og vigtigste garnison i Danmark," siger [Historikeren].

Han tilføjer, at studier af skolens protokoller viser, at hvor der i hver eneste klasse på hvert klassetrin på skolen var mindst én jødisk elev, så blev disse elever gradvist "mobbet ud" op gennem 1930'erne, så der ved Besættelsen den 9. april 1940 kun var én tilbage på hele skolen.

Hver gang en jødisk elev forlod skolen, blev dette noteret i protokollen med en triumferende bemærkning. [Historikeren] har selv interviewet en jødisk tidligere elev,

[Person A], som beskriver såvel elevs som lærers behandling af de jødiske elever som "forfærdelig".

Mindst to af skolens jødiske elever omkom siden i kzlejren Auschwitz.

"Det lader til, at man i de første år efter befrielsen tav om disse forhold. Både på skolen og blandt danskere med relation til den. Den fremtrædende politiker Hartvig Frisch omtalte den som et mønstereksempel på en ikke-nazistisk skole," siger [Historikeren]. Præcis hvorfor historien skulle være fortiet også fra dansk side, kan han ikke dokumentere. Men han vurderer, at det spiller ind, at [Den tyske skole] og [Den tyske kirke] har haft en særlig kongelig udpeget patron, beskytter, siden Christian IV indstiftede dette i 1616. Under krigen var det den kongelige kabinetssekretær [Den kongelige patron]. "Jeg forestiller mig, at relationerne til det danske kongehus har været et problem, så man dengang har tænkt, at det nemmeste ville være at glemme det hele. Det betyder, at skolens elever og forældre i dag ikke kender til historien," siger [Historikeren].

[Historikeren] har selv for nylig besøgt skolen og holdt et oplæg om sin bog, og han understreger, at han ikke betvivler, at skolens nuværende ledelse og bagland har et oprigtigt ønske om at få sandheden frem. Skolekommissionens formand [Formand for skolekommissionen] og næstformand [Næstformand for skolekommissionen] har begge slået fast, at nu skal historien belyses "ohne wenn und aber" - altså helt uden forbehold. "Jeg er 43 år. Jeg er tysker. Jeg tror, at det jeg mener om denne sag, er det, som stort set alle akademisk dannede tyskere i min generation mener om dette spørgsmål: Alt skal frem. Hvad der er foregået i årene under Hitlers regime har vi et ansvar for fremadrettet at få skabt kendskab til, så det ikke kan ske igen," siger [Næstformand for skolekommissionen].

Han tilføjer, at ønsket om at igangsætte en videnskabelig undersøgelse er noget, som har floreret på skolen i flere år. Det er bare først nu, man er nået til at nedsætte en forskerkommission under ledelse af professor, dr.phil. [Forskerkommissionsmedlem A] og med skolehistorikeren [Forskerkommissionsmedlem B], besættelseshistorikerne [Forskerkommissionsmedlem C] og [Forskerkommissionsmedlem D] samt arkiv- og forskningschef [Forskerkommissionsmedlem E] fra Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig som de øvrige medlemmer. Kommissionen skal ikke selv udføre undersøgelsen, men skal finde den eller de personer, som fra i år og nogle år frem i tiden skal gøre det. Og de skal sikre, at den udføres på en videnskabeligt kapabel og uafhængig måde.

[...]"

I artiklen er der indsat et billede af et portrætmaleri af [Klagers far], som ses stå op ad en reol og nogle flyttekasser. I artiklens printudgave fremgår billedet på avisens forside, hvor billedet er placeret midt i artiklen, der fylder den nederste halvdel af forsiden. På hver side af billedet ses to tekstspalter, mens billedets bredde svarer til fire tekstspalter. Billedet er ledsaget af følgende billedtekst:

"Et portræt af [Den tyske skole]s mangeårige rektor, [Klagers far], hang i en lang år-række væggen på skolen. I dag er det taget ned. På trods af, at han var medlem af det

tyske nazistparti, og at skolen ifølge historikeren [Historikeren] udgjorde en "nazi-rede", fortsatte skolen sit virke under [Klagers far]s ledelse i 30 år efter Befrielsen".

Kristeligt Dagblad bragte den 3. maj 2018 følgende rettelse til artiklen:

"I artiklen "[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie" bragt den 7. februar i år hed det et sted om skolens tidligere leder, [Klagers far], at han " fortsatte driften af skolen". Der skulle have stået, at skolen fortsatte driften med [Klagers far] blandt lærerne efter 1945. Han blev skolens leder fra 1949. Kristeligt Dagblad beklager fejlen."

Den 7. februar 2018 bragte Kristeligt Dagblad endvidere lederen "*Hele historien skal fortælles*", som også blev bragt på kristeligt-dagblad.dk:

"[...]

Den tyske skole i København har igangsat en undersøgelse af sin egen fortid. Det er især årene under den tyske nazisme fra 1933 til 1945, der skal behandles af en kommission bestående af meget kompetente forskere.

Initiativet kommer blandt andet som konsekvens af kritik i dagbladet Berlingske for at nedtone de problematiske sider af den nazistiske historie.

[Den tyske skole] har ikke fortalt hele historien om nazificeringen, vurderer historiker [Historikeren] i dagens avis: 27 af skolens 40 tyske lærere var medlemmer af det tyske naziparti, og jødiske elever blev mobbet ud, så skolen ikke længere havde jøder i 1940.

Der kan være faktorer i nazificeringen af skolen, som vi ikke kender, før kommissionen er færdig med sit arbejde. Så det er for tidligt at sige, hvem der var skyldig i hvad. Men man bør tage diskussionen om skolens rolle under krigen offentligt. Derfor er det også det eneste rigtige, at [Den tyske skole] har valgt at dykke ned i historien og fremlægge den eksisterende viden.

Spørgsmålet er, om man skulle have gjort det tidligere. Så sent som i 1975 gik man let hen over nazitilknytningen, da man udgav et jubilæumsskrift, som delvist var skrevet af en tidligere nazist, der var leder af skolen frem til samme årstal. På dette tidspunkt var selvopgøret i gang i de fleste institutioner i Tyskland.

Og hvor man i Berlin i dag konstant ser mindetavler og sten i brolægningen, som minder om henrettelserne af jøder, har man ikke i samme grad synlige historiske påmindelser på [Den tyske skole]. Men netop dette kunne blive et konkret udfald af kommissionsarbejdet, der først ventes at begynde senere på året og munde ud i en rapport.

Inden for den sidste måned har der været stort fokus på nazifortiden. Den er et fænomen, som vi ikke bliver færdige med, selvom krigen sluttede for 73 år siden. Og erindringen om nazismen er væsentlig, for holocaust var en forbrydelse, som vi hele tiden må måle vores politiske adfærd op imod.

Sagen om [Den tyske skole] rejser ved siden af naziforbindelsen spørgsmålet om, hvordan vi generelt erindrer og genfortæller på en etisk måde. Uden i øvrigt at sammenligne nazister i et besat land med danske skolelærere i 1970'erne: Kunne man

forestille sig en dansk skole gøre opmærksom på, at mange lærere havde støttet den blodige sovjetkommunisme i en fremstilling af skolens historie? Næppe.

I den sammenhæng er det værd at overveje, om ikke offentlige institutioner burde være bedre til at fortælle den svære del af historien, også når det ikke gælder den tyske nazisme.

For de fleste mennesker og institutioners vedkommende falder det lettest at feje de kompromitterende dele af historien ind under gulvtæppet. Men i en tid, hvor de fleste organisationer skal have en positiv virksomhedsfortælling om deres grundlæggelse og udvikling, ville det aftvinge respekt at gå den anden vej, tage tyren ved hornene og beskrive egne fejltrin åbent og redeligt.”

[Klager]s klage er modtaget i Pressenævnet den 9. april 2018.

2 Parternes synspunkter

2.1 [Klager]s synspunkter

Retlig interesse

[Klager] har anført, at hun som datter af [Klagers far], som omtales i de påklagede artikler, er berettiget til at klage over artiklernes oplysninger vedrørende hendes far. Som tidligere elev på [Den tyske skole] i den periode, hvor det af Kristeligt Dagblad og avisens kilder påstås, at der skete nazistisk indoktrinering af eleverne, er det [Klager]s opfattelse, at hun endvidere er klageberettiget for så vidt angår artiklernes omtale af skolen.

God presseskik

[Klager] har anført, at Kristeligt Dagblad i de påklagede artikler ukritisk har viderebragt krænkende oplysninger vedrørende hendes far, [Klagers far], som stammer fra kilden [Historikeren] og dennes bog ”*Landesgruppe Dänemark*”. De konkrete udsagn fremstår i artiklerne som faktiske oplysninger, som Kristeligt Dagblad herefter har draget selvstændige konklusioner ud fra.

[Klager] har herefter anført, at de påklagede artikler har krænket hende og hendes fars eftermæle, idet hun samtidig har anfægtet, at det er [Den tyske skole]s nuværende ledelse, der skulle kunne føle sig krænket af de påklagede artikler. Endvidere har [Klager] anfægtet Kristeligt Dagblads bemærkninger under Pressenævns sagen om, at artiklens oplysninger kan betragtes som et stykke Danmarkshistorie, idet hun samtidig har bemærket, at [Klagers far] ikke spillede en ledende rolle på skolen før, under eller umiddelbart efter krigen. Endelig har klager afvist, at det vil begrænse den forskningsmæssige frihed fremadrettet, hvis hun får medhold i sin klage.

[Klager] har for så vidt angår de påklagede artikler herefter blandt andet anført følgende:

*- Artiklen ”[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie”
Privatlivets fred*

[Klager] har oplyst, at det i artiklen indsatte billede af et portrætmaleri af [Klagers far] tilhører hende, og at fotograferingen af maleriet ikke skete på lovligt grundlag. Klager har herefter anført, at det er krænkende, at Kristeligt Dagblad har bragt et billedet, som optager over halvdelen af artiklens plads, uden at hun har givet tilladelse hertil.

[Klager] har herefter anført, at det efter arkivloven ikke er tilladt for Kristeligt Dagblad at omtale hendes far med navns nævnelse i artiklen og i forbindelse med det indsatte billede af portrætmaleriet. Hertil har [Klager] bemærket, at [Klagers far]s beskæftigelsesmæssige situation er en del af privatlivets fred, at han ikke har begået forbrydelser eller haft kriminelle aktiviteter, at han ikke har haft en fremtrædende samfundsmæssig position, og at han ikke har deltaget i nogen offentlige aktiviteter. Derfor er hans livsforløb omfattet af privatlivets fred og kan ikke bringes til debat i det offentlige rum. I tråd hermed hører et medlemskab af et politisk parti også til privatlivets fred, da der er foreningsfrihed i Danmark. Efter [Klager]s opfattelse har Kristeligt Dagblad omtalt [Klagers far] ved navn, fordi avisen lægger sig på linje med [Historikeren] og påstår, at [Klagers far] benyttede sin stilling som leder af [Den tyske skole] til at indoktrinere eleverne i efterkrigsårene med nationalsocialistiske ideologier.

Til Kristeligt Dagblads bemærkninger fremsat under Pressenævns sagen har [Klager] anført, at det er langt mere belastende at blive omtalt ved navn som værende nazist end som værende kriminel.

Korrekt information og redigering

For så vidt angår den i artiklen indsatte billedtekst har [Klager] oplyst, at [Den tyske skole] i december 2016, efter skolen allerede havde fået kendskab til [Historikeren]s påstande mod [Klagers far], som ville komme i bogen *"Landesgruppe Dänemark"*, takkede ja til fra klager at modtage et portrætbillede af hendes far. Billedet var ikke senere nedtaget, fordi skolen ikke ville have det hængende, men fordi rummet, hvor det var hængt op, ifølge skolen skulle restaureres. Efter en fotograf havde taget et foto af billedet, som blev bragt i Berlingske, hentede [Klager] billedet hjem, da skolen derved havde brudt hendes tillid. [Klager] har anført, at artiklens billedtekst er krænkende, og at det er i strid med god presseskik at fremsætte udsagn uden oplysningsmæssig relevans alene med det formål at belaste en person.

[Klager] har herefter anført, at det er faktisk forkert, som ellers anført i artiklen, at [Klagers far] var rektor på [Den tyske skole] i 26 år. Således var [Klagers far] ikke rektor, ligesom han ikke var leder i 26 år, da han først blev leder af skolen i midten af 1960'erne. Hensigten med Kristeligt Dagblads forkerte oplysninger er, efter klagers opfattelse, at give artiklens belastende udsagn om [Klagers far] yderligere vægt. I tråd hermed fremgår det efterfølgende i artiklen *"Efter befrielsen formåede han [[Klagers far], Pressenævnet] ikke alene at beholde sin stilling i yderligere 30 år, men også at fortsætte driften af skolen."*, hvilket angiver, at [Klagers far] var enerådende på skolen i 30 år. Det er imidlertid faktisk forkert, at klagers far havde en dominerende position på skolen, da klagers far aldrig har stået for skolens drift.

For så vidt angår kilden [Formand for skolekommissionen]s udsagn *"Det er et stort spørgsmål, hvorfor [Klagers far] ikke blev fjernet i 1945. Han var selv medlem af nazistpartiet"*

har [Klager] blandt andet anført, at det hermed er Kristeligt Dagblads synspunkt, at et medlemskab af NSDAP i sig selv var nok til at udvise en person fra Danmark. Hertil har [Klager] oplyst, at [Klagers far] i tiden efter 1945, som alle andre tyske statsborgere, blev undersøgt af den danske stat for eventuelle belastende forhold. I den forbindelse fandt den danske stat, at personer, som qua deres ansættelse var underlagt en lov, der stilskrev dem bestemte tilhørsforhold til det nationalsocialistiske styre, ikke kunne lægges dette tilhørsforhold til last. Derfor fik klagers fars medlemskab af NSDAP ikke den konsekvens, som Kristeligt Dagblad og kilden [Formand for skolekommissionen], ifølge klager, synes, det skulle have haft.

[Klager] har herefter anført, at det kan anses for at være et faktum, at et medlemskab af NSDAP er en administrativ registrering af en person i en organisation. Herfra kan det ikke automatisk konkluderes, at personen er nazist – et begreb som i øvrigt først blev opfundet efter 1945. Kristeligt Dagblad har i de påklagede artikler imidlertid omtalt [Klagers far] som nazist, hvilket er krænkende for hans eftermæle og dermed en stigmatisering af [Klager] som værende datter af [Klagers far].

Til Kristeligt Dagblads bemærkninger i relation til artiklernes mulige stigmatisering af [Klager] har hun oplyst, at navnet [Klagers fars efternavn] kun bæres af få mennesker i Danmark, og at klager gennem sit voksenliv er blevet kendt under navnet [Klagers far], samt at alle, der kender klager, kender til klagers tilknytning til hendes far og til [Den tyske skole]. Kristeligt Dagblad kunne have oplyst om den forestående undersøgelse af forholdene på [Den tyske skole] under besættelsen uden at bringe privatretligt beskyttede oplysninger, som har resulteret i en stigmatisering af [Klager] og hendes familie, og som har betydet en ændring af [Klager]s livsvilkår i Danmark.

[Klager] har også anført, at Kristeligt Dagblad burde have nævnt, at [Formand for skolekommissionen] og [Menighedsrådsmedlemmet], der leder arbejdsgruppen i forbindelse med nedsettelsen af den omtalte skolekommission, er mand og kone, hvilket efter [Klager]s opfattelse ikke kan betragtes som en uvildig konstellation.

[Klager] har endvidere henvist til udsagnet:

"Den fremstilling er fyldt med usandheder. Den fortier, at skolen var dybt involveret i nazistiske aktiviteter. Enhver, der bladrer igennem skolens egne årbøger fra denne periode, kan umuligt overse, at det var en nazistisk skole."

Hertil har klager anført, at udsagnet har til formål slå benene væk under personer, der ønsker at tilbagevise [Historikeren]s synspunkt om, at [Den tyske skole] var en nazistisk skole. [Klager] har imidlertid læst de omtalte årbøger, som ikke kan siges at indeholde forherligelse af det nationalsocialistiske styre i Tyskland.

For så vidt angår artiklens oplysninger om jubilæumsbogen fra 1975, der ligger til grund for den refererede kritik, har [Klager] bemærket, at [Historikeren]s kritik af [Klagers far], for i Jubilæumsbogen ikke at have taget stilling til nazistisk aktivitet på [Den tyske skole], er helt urimelig. Tiden fra år 1900 til 1975 fylder i bogen 130 sider, hvilket svarer til 64 A4 sider med

skriftstørrelse 11. Der var således meget lidt plads til at omtale de forskellige emner på. Bogen indeholder en beskrivelse af en bred vifte af skolens forhold med vægt på interne skoleforhold. Der er adskilligt om nazitiden i bogen fra 1975, hvor der i forordet blev redegjort for, hvad skriftet skulle beskæftige sig med, og hvem som havde været med til at sætte rammerne for bogen. Det er faktisk forkert, at der i bogen er fortiet forhold om [Den tyske skole] uanset deres art.

[Klager] har herefter anført, at det umuligt kan forholde sig sådan, som ellers oplyst i artiklen, at flertallet af de tyske elever på [Den tyske skole] var tilknyttet Hitlerjugend. Det er således svært at tro, at der skulle være så mange medlemmer af Hitlerjugend, som i øvrigt kun optog drenge, at det overgik antallet i Sønderjylland. Artiklens påstand herom er for løs og udokumenteret. Hertil har [Klager] oplyst, at Hitlerjugend og BDM efter 1933 var de eneste tilladte ungdomsbevægelser i Tyskland, og der derfor selvfølgelig var sådanne afdelinger på [Den tyske skole], så børnene fik mulighed for at deltage i fritidsaktiviteter.

I tråd hermed er der endvidere ikke dokumentation for de i artiklen fremsatte påstande om mobning og forfølgelse af jøder på [Den tyske skole] i løbet af 1930'erne. Udtalelserne herom, herunder fra kilden [Person A], er efter [Klager]s opfattelse fremført alene for at belaste skolen. I relation til de to jødiske elever, som døde i KZ-lejre, har [Klager] blandt andet bemærket, at [Den tyske skole] ingen indflydelse havde på elevernes skæbne, der alene var bestemt af den danske stat. På trods heraf anføres det i den påklagede artikel, at skolens jødeforfølgelse var årsag til de to elevers flugt til Holland, hvorfra de blev videredeporteret til KZ-lejre. Dermed støtter Kristeligt Dagblad opfattelsen af, at skolen var medansvarlig for de to elevers død.

For så vidt angår udsagnet:

”[Historikeren] har selv for nylig besøgt skolen og holdt et oplæg om sin bog, og han understreger, at han ikke betvivler, at skolens nuværende ledelse og bagland har et oprigtigt ønske om at få sandheden frem [...]”

har [Klager] anført, at udsagnet indirekte anklager personer, som tidligere var tilknyttet [Den tyske skole], for ikke at ville have sandheden frem. Påstanden er krænkende, da det er uhæderligt at tillægge andre personer uredelige motiver til deres virke.

- Lederen "Hele historien skal fortælles"

[Klager] har blandt andet anført, at den påklagede leder bygger på kilden [Historikeren]s bog *"Landesgruppe Dänemark"*, der af forfatteren betegnes som en privat udgivelse, hvorfor bogen må betragtes som et kommercielt værk, der fremsætter personlige synspunkter. Bogens påstande bliver i lederen tillagt videnskabelig evidens på trods af, at den ikke har forskningsmæssig substans, hvilket ikke ændres af, at bogen kan købes på Syddansk Universitetsforlags hjemmeside. Endvidere fremstår bogens påstande som faktiske oplysninger i den påklagede leder.

[Klager] har også anført, at lederens omtale af de tyske læreres medlemskab af NSDAP ikke er redelig, fordi medlemskabet tolkes som værende en tilslutning til den nationalsocialistiske sag. Hertil har [Klager] oplyst, at man som ansat embedsmand i ”Das Dritte Reich” i medfør af loven ”Gesetz zum wiederherstellung des Beamtentums vom 7 april 1933” skulle være medlem af NSDAP. Samtidig var en ansættelse ved ”Das Dritte Reich” nødvendig for, at [Klager]s far og de andre tyske lærere kunne blive i Danmark, da danske regler sendte alle tyskere, der ikke kunne svare for deres eget underhold, tilbage til Tyskland i førkrigsårene og under krigen.

Endelig har [Klager] bemærket, at udsagnet sidst i den påklagede leder:

”I den sammenhæng er det værd at overveje, om ikke offentlige institutioner burde være bedre til at fortælle den svære del af historien”

efter Kristeligt Dagblads mening alene gælder de tyske nazister, og at avisen dermed mener, at det er i orden, at historien vedrørende eksempelvis ofre for den danske samarbejdspolitik i førkrigsårene ”fejles ind under gulvtæppet”.

2.2 Kristeligt Dagblads synspunkter

Retlig interesse

Kristeligt Dagblad har anført, at [Klager]s klage bør afvises af Pressenævnet. Efter avisens opfattelse er [Klager] åbenlyst ikke klageberettiget, da hun hverken direkte eller indirekte er omtalte i de påklagede artikler.

Det forhold, at [Klager] angiver at være datter af [Klagers far], gør hende ikke klageberettiget. Skulle [Klager] som datter have en sådan retlig interesse i sagen, at hun som udgangspunkt må anses for klageberettiget, har Kristeligt Dagblad henvist til, at [Klagers far] er afgået ved døden for årtier siden, hvorved datterens reelle retlige adkomst vedrørende omtale af hendes far er aftaget tæt på det ikke-eksisterende. Dette gælder så meget desto mere, som alle vigtige faktuelle oplysninger i artiklerne er baseret på en bog, der blev udgivet sidste år af historikeren [Historikeren] – en bog, der hverken er trukket tilbage, forsynet med rettelser eller bestridt af klageren i nogen form for retssag.

God presseskik

Kristeligt Dagblad har afvist, at de påklagede artikler er i strid med god presseskik, eller at de fremkommer med oplysninger om [Klagers far] og hans karriere- og livsforløb, som kan være skadelige, krænkende eller virke agtelsesforringende for hans eftermæle, uden at de er efterprøvet i særlig grad. Efterprøvningen består i, at alle historiske oplysninger i artiklerne, hvor ikke andet er anført, baserer sig på interview med den, ifølge avisen, anerkendte besættelsestidshistoriker [Historikeren], som i 2017 udgav bogen ”Landesgruppe Dänemark – NSDAP’s udlandsorganisation i Danmark ca. 1932-1945”.

Kristeligt Dagblads efterprøvning af artiklernes oplysninger består endvidere i, at de nuværende varetagere af [Den tyske skole]s interesser – og dermed den part, der efter avisens opfattelse kunne føle sig krænket – nemlig formanden og næstformanden for [Den tyske skole]s skolekommission, har fået forelagt alle de væsentlige historiske oplysninger til kommentar.

Kristeligt Dagblad har herefter anført, at de påklagede artikler omhandler et centralt stykke Danmarkshistorie – det danske samfunds tilpasning til modstand mod den nazi-tyske besættelse af landet i 1940-1945 – hvor den tidsmæssige afstand til begivenhederne i dag er sådan, at der i såvel forsknings- som pressemæssigt øjemed må være givet et betragteligt frirum til i detaljer at omtale datidens institutioner og deres ledes ageren i denne periode. Avisen har bemærket, at hvis [Klager] får medhold i nogen del af sin klage, må det medføre, at saglig omtale af ny forskning om datidens begivenheder og de involverede personer hæmmes betragteligt af frygt for, at efterkommere af datidens aktører – endda mod bedre vidende – kan hævde sig krænkede på deres forfædres vegne.

- Artiklen "[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie"

Privatlivets fred

Kristeligt Dagblad har afvist, at en medievirksomheds omtale af et navn er omfattet af arkivloven. Avisen har herefter henvist til, at reglerne for god presseskik blandt andet anbefaler at udelade navne på personer, der har fået en dom på under ét års fængsel for kriminalitet. Kristeligt Dagblad har anført, at der ingen grund er til, at Kristeligt Dagblad ikke skulle kunne omtale [Klagers far] ved navn i denne sammenhæng, idet han i artiklen ikke sættes i forbindelse med kriminalitet.

Korrekt information og redigering

I relation til [Klager]s bemærkninger vedrørende billedet af et portrætmaleri af [Klagers far], som er indsat i artiklen "[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie", har Kristeligt Dagblad oplyst, at avisen har gengivet fotoet som abonnent på fotobureauet Scanpix. Scanpix har, hvis ikke andet fremgår af brugerfladen på bureauets hjemmeside, sikret rettighederne til abonnenternes videreudnyttelse af fotografierne. Det konkrete fotografi er tidligere blevet bragt i Berlingske. Berlingske-fotografen fik forevist maleriet, som var anbragt i et kontor, ligesom det var skolens ledelse, som godkendte, at fotografen tog billedet i de nævnte omgivelser. Hvis [Klager] har et mellemværende, må det i så fald være med skolens ledelse.

For så vidt angår billedteksten har Kristeligt Dagblad oplyst, at oplysningen om, at billedet har været hængt op på væggen, men er taget ned, stammer fra Berlingske. Hensigten med at omtale billedet var ikke at sværte [Klagers far] til, men blot at understrege, at han har haft en central placering på skolen.

I relation til artiklens oplysning om, at [Klagers far] var rektor ved [Den tyske skole] i 26 år, har Kristeligt Dagblad oplyst, at avisen har interviewet [Historikeren] og medlem af skolekommissionen – og talsmanden for skolen i denne sammenhæng – [Formand for skolekommissionen]. Alle kilder anvender titlen rektor om [Klagers far], og flere af dem omtaler, at

han bar titlen fra 1949 til han forlod skolen i 1975, altså i 26 år. Men han ledede ikke skolen under besættelsen, hvilket Kristeligt Dagblads artikel heller ikke påstår.

For så vidt angår artiklens udsagn *”Og der eksisterer et portrætmaleri af rektoren, som indtil for nogle år siden hang på væggen på skolen, men nu er taget ned.”* har Kristeligt Dagblad anført, at [Klager] misforstår, hvorfor artiklen omhandler [Klagers far]. Klager tror, at hensigten med artiklen er at beskyldte ham for at have været ansvarlig for alle mulige ugeringer begået under besættelsen. Artiklens hensigt er derimod at beskrive, at [Klagers far] var en væsentlig, mangeårig – og på mange måder dygtig, jf. skolens nuværende talsmand – leder af skolen i efterkrigstiden. Som uvildig, tilstræbt objektiv beskriver af skolens historie 1935-45 var han imidlertid ikke velkvalificeret. Først og fremmest fordi han selv er en del af denne historie. Det er således ikke artiklens påstand, at skylden for, hvad [Historikeren] anklager [Den tyske skole] for at have gjort i 1935-45, påhviler [Klagers far], men at han var for involveret til at kunne fungere som en objektiv kilde til skolens historie.

Kristeligt Dagblad har afvist, at avisen har beskrevet [Klagers far]s post på [Den tyske skole] som ”enerådende” og en ”dominerende position”. Derimod skrev avisen i artiklen, at [Klagers far] *”fortsatte driften af skolen”*, hvilket ifølge avisen er en simpel, men ubetydelig, fejlformulering om det forhold, at skolen fortsatte driften med [Klagers far] blandt lærerne. Kristeligt Dagblads hensigt var ikke at placere magten over skolen før 1945 hos [Klagers far] eller lignende, men alene at anskueliggøre for læserne, hvorfor skolens ledelse i dag ikke nærer tillid til sin tidligere historieskrivers, [Klagers far]s uafhængighed. Kristeligt Dagblad har oplyst, at selvom den nævnte fejlformulering ikke krænker nogen og er uden konsekvens af nogen art, vil Kristeligt Dagblad i sin førstkommande udgave bringe en rettelse om det [som anført ovenfor blev den omtalte rettelse bragt den 3. maj 2018, *Pressenævnet*]. Avisen har anført, at i det omfang dette afgrænsede klagepunkt skal forstås som et krav om genmæle fra [Klager], er kravet hermed imødekommet.

Kristeligt Dagblad har herefter afvist, at avisen har skrevet, at [Klagers far] og andre tidligere NSDAP-medlemmer burde have været udvist af Danmark. Avisen har alene citeret et nutidigt medlem af skolekommissionen for at undre sig over, at [Klagers far] ikke efter krigen blev fjernet fra sin position på skolen.

For så vidt angår [Klager]s bemærkning om, at et medlem af det tyske nazistparti NSDAP ikke kan omtales som ”nazist”, har Kristeligt Dagblad anført, at det er et faktum, at [Klagers far] var NSDAP-medlem. Avisen har videre anført, at den absolut sikreste og mest valide definition på en nazist er et medlem af et nazistisk parti, og at betegnelsen ”nazist” i artiklen alene bruges som synonym med ”medlem af det tyske nazistparti”. Modsat det indtryk [Klager] har givet i sin klage, sætter Kristeligt Dagblads artikler ikke [Klagers far] under anklage for at være nazistisk ideolog eller at have begået nazistiske krigsforbrydelser eller lignende. Men på grund af hans partimæssige tilhørsforhold under besættelsen var han ikke egnet til at skrive om skolens besættelseshistorie i bogen fra 1975.

Kristeligt Dagblad har herefter afvist, at oplysningerne i artiklen stigmatiserer [Klager], og at hun som efterladt har krav på beskyttelse. Hertil har avisen bemærket, at [Klager] ikke nævnes i de påklagede artikler, og at hun end ikke bærer samme efternavn som sin far. Avisens hensigt har naturligvis ikke været at stigmatisere klager, som er helt uvedkommende for artiklernes emne.

Kristeligt Dagblad har oplyst, at avisen ikke var bekendt med, at de to personer, som i sagen repræsenterer henholdsvis [Den tyske skole]kommission og [Den tyske skole]s Menighedsråd er gift, men at den konkrete oplysning ingen relevans har for det, Kristeligt Dagblad har skrevet om.

Artiklens oplysninger om, at læsning af [Den tyske skole]s årsbøger viser, at det var en nazistisk skole, er udtryk for historiker [Historikeren]s vurdering baseret på hans forskning. Kristeligt Dagblad har anført, at vurderingen er relevant og fuldkommen legitim. Hertil har avisen bemærket, at [Klager] ikke repræsenterer [Den tyske skole], og at det her – som i det hele taget – er yderst tvivlsomt, om hun har nogen retlig interesse i sagen. Avisen har videre anført, at [Historikeren] har fået udgivet en bog omhandlende blandt andet [Den tyske skole]s besættelseshistorie på Syddansk Universitet, og at han er en væsentlig og troværdig ekspertkilde til vurderinger af de forhold, der er artiklernes emne – vurderinger, som han naturligvis formulerer med sit eget sprogbrug og ordvalg.

Kristeligt Dagblad har afvist [Klager]s påstand om, at avisen bevidst søger at fremføre udtalelser, der kan belaste [Den tyske skole], eksempelvis ved at omtale to elever, der omkom i kz-lejre, for at give skolen skylden herfor. Avisen motiv er at gengive hovedpunkterne i [Historikeren]s fremsatte kritik for at forklare, hvad det er for anklager, den kommende undersøgelse skal belyse. Relevansen af at nævne de to elever, der endte i kz-lejr, er ifølge avisen at minde læserne om den alvorlige ramme, der var for begivenhederne også på dansk grund i 1940-45. Kristeligt Dagblad hævder naturligvis ikke, at det var skolen, der direkte sendte de to elever i kz-lejr.

For så vidt angår [Klager]s bemærkninger til udsagnet ”[Historikeren] har selv for nylig besøgt skolen og holdt et oplæg om sin bog, og han understreger, at han ikke betvivler, at skolens nuværende ledelse og bagland har et oprigtigt ønske om at få sandheden frem” har Kristeligt Dagblad bemærket, at klager udlægger skolens nutidige ønske om at komme den historiske sandhed nærmere som en anklage mod skolens tidligere ledelse og bagland for det modsatte ønske. Klagers udlægning er imidlertid uden belæg i, hvad der faktisk står i artiklerne.

Lederen ”Hele historien skal fortælles”

Kristeligt Dagblad har bemærket, at [Klager]s oplysning om udgivelsen af [Historikeren]s omtalte bog formentlig har til hensigt at beklukke forfatterens troværdighed som ekspertkilde. I den forbindelse har Kristeligt Dagblad henvist til et link til Syddansk Universitetsforlags hjemmeside, hvor bogen omtales som en udgivelse, der indgår i University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences, vol. 547, [link til hjemmeside]

Hertil har Kristeligt Dagblad bemærket, at det er uklart, hvilken retlig interesse [Klager] kan have i Syddansk Universitetsforlags bedømmelses- og publiceringspraksis.

Endelig har Kristeligt Dagblad, til [Klager]s bemærkninger om, at Kristeligt Dagblad kun ønsker, at det er den tyske nazisme, der bør drages frem i lyset, anført, at en venlig udlægning af klagen må være, at [Klager] debatterer med Kristeligt Dagblads holdning på lederplads. Dette er hun velkommen til, men det kan ikke være et formål for en klage til Pressenævnet.

3 Pressenævnets begrundelse og afgørelse:

I sagens behandling har følgende nævnsmedlemmer deltaget:

Jesper Rothe, Mads Sandemann, Ulrik Holmstrup og Marlene Borst Hansen

Retlig interesse mv.

[Klager] har klaget over artiklen "[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie" og lederen "Hele historien skal fortælles" bragt i Kristeligt Dagblad den 7. februar 2018. I artiklen og lederen omtales, at historiker [Historikeren] har kritiseret en beskrivelse af forholdene på [Den tyske skole] i tiden omkring besættelsen, som blev skrevet af [Klagers far].

[Klager] er datter af afdøde [Klagers far]. [Klager] er ikke selv nævnt eller afbildet i artiklen eller lederen, men hun har som datter af afdøde en sådan interesse i sagen, at klagen behandles.

Pressenævnet bemærker, at [Klager] kan klage på vegne af sin afdøde far, og at klagen vurderes i forhold til, hvorvidt god presseskik er tilsidesat i relation til [Klagers far] og hans efterladte. Klagen behandles ikke i forhold til spørgsmål, der vedrører andre personer, eller som vedrører [Den tyske skole] som institution.

Nævnet bemærker videre, at det følger af medieansvarslovens § 43, at Pressenævnet træffer afgørelse i sager om, hvorvidt der er sket offentliggørelse i strid med god presseskik, jf. § 34, og hvorvidt et massemedie efter reglerne i lovens kapitel 6 er forpligtet til at offentliggøre et genmæle. Spørgsmål om, hvorvidt den ophavsretlige lovgivning er overtrådt hører under domstolene og falder uden for nævnets kompetence.

Privatlivets fred

[Klager] har klaget over, at Kristeligt Dagblad i artiklen "[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie" har omtalt hendes far, [Klagers far], ved navns nævnelse, og at avisen har omtalt hans medlemskab af partiet NSDAP. I den forbindelse har [Klager] også klaget over, at Kristeligt Dagblad i artiklen har omtalt [Klagers far] som "nazist".

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at meddelelser, der kan krænke privatlivets fred, skal undgås, medmindre klar almen interesse kræver offentlig omtale, jf. punkt B.1.

Pressenævnet lægger efter oplysningerne i sagen til grund, at det er ubestridt, at [Klagers far] var medlem af NSDAP fra 1938 til 1945, og at han i en bog udgivet i 1975 beskrev forholdene på [Den tyske skole] i tiden omkring 2. verdenskrig.

Pressenævnet finder, at oplysninger om nazismens udbredelse i Danmark, herunder om antallet af medlemmer af NSDAP i Danmark, før og under 2. verdenskrig har klar almen interesse.

Nævnet finder på den ene side, at artiklen ”[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie” ikke havde mistet sit journalistiske indhold, såfremt [Klagers far] ikke var blevet nævnt ved navn i artiklen. På den anden side finder nævnet, at artiklens identifikation af [Klagers far] ikke i sig selv kan betragtes som krænkende. For så vidt angår offentliggørelsen af [Klagers far]s medlemskab af NSDAP, finder nævnet, at oplysningen herom har offentlig interesse. På den baggrund udtaler nævnet ikke kritik af Kristeligt Dagblad for at omtale [Klagers far] ved navn eller for at omtale hans medlemskab af NSDAP, idet det i den forbindelse bemærkes, at Kristeligt Dagblad i artiklen alene har omtalt, at [Klagers far] var medlem af ”nazistpartiet”, ikke at han var ”nazist”.

Korrekt information og redigering

[Klager] har klaget over, at Kristeligt Dagblads artikel og leder indeholder krænkende og ukorrekte udsagn om hendes far, [Klagers far], der i artiklen og lederen fremstår som faktiske oplysninger.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at det er mediernes opgave at bringe korrekt og hurtig information. Så lange det er muligt, bør det kontrolleres, om de oplysninger, der gives eller gengives, er korrekte. Det skal gøres klart, hvad der er faktiske oplysninger, og hvad der er kommentarer, jf. punkt A.1 og A.5.

Pressenævnet bemærker generelt, at redaktøren i overensstemmelse med det almindelige princip om redaktørens ret til at redigere mediet som udgangspunkt er berettiget til at beslutte, hvad man vil bringe i mediet. Det vil sige, at det ligger inden for grænserne af redaktørens redigeringsret at undlade at omtale forhold, der for en af parterne eller andre forekommer centrale, ligesom det er op til redaktøren at vælge og fravælge materiale og kilder, så længe det samlede indtryk giver et retvisende billede.

- Artiklen ”[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie”

[Klager] har klaget over artiklens billedtekst:

”Et portræt af [Den tyske skole]s mangeårige rektor, [Klagers far], hang i en lang år-række væggen på skolen. I dag er det taget ned. [...]”

Hertil har [Klager] anført, at maleriet ikke blev taget ned, fordi skolen ikke ville have det hængende, men fordi rummet, det hang i, skulle renoveres.

Pressenævnet finder, at det kunne have fremstået tydeligere af artiklen, hvorfor [Den tyske skole] oprindeligt tog portrætmaleriet ned. Nævnet finder dog, at artiklens oplysninger herom har tilstrækkeligt grundlag i de faktiske forhold, hvorfor nævnet ikke udtaler kritik af det påklagede udsagn.

[Klager] har også klaget over artiklens oplysning om, at [Klagers far] var rektor på [Den tyske skole] i 26 år, samt følgende udsagn:

”Efter befrielsen formåede han [[Klagers far], Pressenævnet] ikke alene at beholde sin stilling i yderligere 30 år, men også at fortsætte driften af skolen.”

Uanset, at [Klagers far] rettelig var skoleinspektør, og at han, ifølge [Klager]s oplysninger, ikke var leder på skolen i 26 år, finder Pressenævnet, at de fejlagtige oplysninger herom ikke i sig selv kan betragtes som krænkende. Nævnet finder derfor ikke anledning til at kritisere Kristeligt Dagblad for ikke at have efterprøvet oplysningerne yderligere.

For så vidt angår det påklagede udsagn vedrørende skolens drift har Kristeligt Dagblad medgivet, at udsagnet var upræcist, hvorfor avisen den 3. maj 2018 bragte følgende rettelse:

”I artiklen "*[Den tyske skole] er klar til den ubetingede historie*" bragt den 7. februar i år hed det et sted om skolens tidligere leder, [Klagers far], at han " fortsatte driften af skolen". Der skulle have stået, at skolen fortsatte driften med [Klagers far] blandt lærerne efter 1945. Han blev skolens leder fra 1949. Kristeligt Dagblad beklager fejlen.”

Pressenævnet finder, at det påklagede udsagn gav indtryk af, at [Klagers far] var leder af [Den tyske skole] på tidspunktet for befrielsen og i 30 år herefter. Uanset, at udsagnet kunne have været formuleret mere præcist, finder nævnet ikke, at udsagnet kan betragtes som krænkende. På den baggrund finder nævnet ikke fuldt tilstrækkeligt grundlag for at udtale kritik af Kristeligt Dagblad for at bringe udsagnet.

[Klager] har herefter klaget over kilden [Formand for skolekommissionen]s udsagn:

”Det er et stort spørgsmål, hvorfor [Klagers far] ikke blev fjernet i 1945. Han var selv medlem af nazistpartiet [...]”

Pressenævnet finder, at det fremstår tilstrækkeligt klart, at udsagnet er udtryk for kildens subjektive fundering over, hvorfor [Klagers far] kunne fortsætte på [Den tyske skole] efter befrielsen på trods af, at han havde været medlem af NSDAP. Nævnet udtaler ikke kritik af Kristeligt Dagblad for at bringe udsagnet.

[Klager] har herefter navnlig klaget over, at det fremgår af artiklen, at skriftet om [Den tyske skole], som [Klagers far] var medforfatter på, ikke omtalte skolens forhold til nazismen i perioden omkring besættelsen, at skolens årsbøger fra samme periode beviser, at der var nazistisk aktivitet, at flertallet af skolens tyske elever var tilknyttet Hitlerjugend, og at der skete forfølgelse af jødiske elever på skolen i 1930'erne. I den forbindelse har [Klager] også klaget over kilden [Historikeren]s oplysning om, at "[...] han [[Historikeren], *Pressenævnet*] ikke betvivler, at skolens nuværende ledelse og bagland har et oprigtigt ønske om at få sandheden frem."

Pressenævnet bemærker indledningsvist, at det ligger inden for redaktørens redigeringsret, at Kristeligt Dagblad har valgt at omtale [Historikeren]s bog "*Landesgruppe Dänemark*" og denne bogs oplysninger vedrørende forholdene på [Den tyske skole]. Nævnet finder videre, at det fremstår tilstrækkelig klart af artiklen, at de påklagede oplysninger og udsagn stammer fra [Historikeren], og at udsagnene er udtryk for kildens subjektive vurderinger. Nævnet udtaler herefter ikke kritik af Kristeligt Dagblad for at bringe de påklagede oplysninger og udsagn, idet det bemærkes, at nævnet ikke har mulighed for at efterprøve de historiske forhold, hvorom [Klager] måtte være uenig med [Historikeren].

- Lederen "Hele historien skal fortælles"

[Klager] har klaget over, at Kristeligt Dagblad, på baggrund af [Historikeren]s bog "*Landesgruppe Dänemark*", som efter klagers opfattelse ikke kan betragtes som et videnskabeligt værk, har bragt krænkende og ukorrekte udsagn om hendes far, [Klagers far], navnlig at han var nazist.

Det er Pressenævnets opfattelse, at en kommentar eller en lederartikel i videre omfang end nyhedsartikler og lignende reportager kan indeholde vurderende, kommenterende og subjektive betragtninger, og at der derfor må indrømmes en høj grad af frisprog. Hertil kommer, at politikere og andre offentlige personer må tåle en mere nærgående og kritisk omtale af deres person og handlinger end andre.

Pressenævnet finder, at den påklagede leder fremstår som en subjektiv kommentar. Nævnet har lagt vægt på, at der i tekstens manchet står ordet "Leder", at lederen er skrevet af avisens redaktør for kirke, tro og historie, samt på lederens formuleringer i øvrigt. Teksten vurderes derfor efter de videre rammer for frisprog.

Som anført ovenfor er det ubestridt, at [Klagers far] var medlem af NSDAP fra 1938 til 1945.

Henset til den betydning, begrebet nazist tillægges i dag, finder Pressenævnet, at det for [Klagers far]s efterladte kan opfattes som krænkende, at han i den påklagede leder omtales som "tidligere nazist". Nævnet finder imidlertid, at det påklagede udsagn må anses for at have grundlag i de faktiske forhold, da det nationalsocialistiske, tyske parti NSDAP også kendes som nazistpartiet. På den baggrund finder Pressenævnet ikke fuldt tilstrækkeligt grundlag for at anse de vide rammer for frisprog i ledere for overskredet, og nævnet udtaler ikke kritik.

Pressenævnet finder, at Kristeligt Dagblad heller ikke i øvrigt har tilsidesat god presseskik.